

Tema a 16-a: Cred în învierea morților și în viața veșnică

Acest adevăr afirmă plenitudinea nemuririi la care este menit omul; de aceea amintește de demnitatea persoanei, în special a trupului său.

26.11.2021

La sfârșitul Simbolului Apostolilor, Biserica proclamă: „Cred în învierea morților și în viața veșnică”. Această formulă conține, pe scurt, elementele

fundamentale ale speranței
escatologice a Bisericii.

1. Învierea morților

În multe ocazii, Biserica și-a proclamat credința în învierea tuturor morților la sfârșitul timpurilor. Aceasta este, într-un fel, „extinderea” Învierii lui Isus Cristos, „întâiul născut între mulți frați” (Rom 8, 29) pentru toți oamenii, vii și morți, drepți și păcătoși, ceea ce va avea loc atunci când va veni El la sfârșitul timpurilor. Odată cu moartea, sufletul se separă de trup; iar cu învierea, trupul și sufletul se unesc din nou, pentru totdeauna (cf. *Catehismul*, 997). Dogma învierii morților, deși vorbește despre plinătatea nemuririi la care este menit omul, este un memento viu al demnității sale, mai ales în ceea ce privește aspectul său trupesc. Ea vorbește despre bunătatea lumii, a trupului, despre valoarea istoriei

trăite zi de zi, despre vocația eternă a materiei. Din acest motiv, împotriva gnosticilor din secolul al II-lea se vorbea despre învierea *cărnii*, adică despre viața omului în aspectul său cel mai material, temporal, schimbător și aparent trecător.

Sfântul Toma de Aquino consideră că doctrina învierii este naturală în ceea ce privește cauza finală (deoarece sufletul este făcut să fie unit cu trupul și invers), dar este supranaturală în ceea ce privește cauza eficientă (care este Dumnezeu)

[1].

Trupul înviat va fi real și material, dar nu pământesc sau muritor. Sfântul Paul se opune ideii de înviere ca o transformare care are loc în cadrul istoriei umane și vorbește despre trupul înviat ca fiind „glorios” (cf. Fil 3, 21) și „spiritual” (cf. 1 Cor 15, 44). Învierea omului, ca și cea a

lui Cristos, va avea loc, pentru toată lumea, după moarte.

Biserica nu le promite oamenilor, în numele credinței creștine, o viață de succes asigurat pe acest pământ. Nu se va realiza nicio *utopie*, pentru că viața noastră pământească va fi mereu marcată de cruce. În același timp, prin primirea Botezului și a Euharistiei, procesul învierii a început deja într-un fel (cf.

Catehismul, 1000). Potrivit Sfântul Toma, la înviere, sufletul va informa atât de profund trupul, încât în el se vor reflecta calitățile sale morale și spirituale ^[2]. În acest sens, învierea finală, care va avea loc odată cu venirea lui Isus Cristos în glorie, va face posibilă judecata definitivă a celor vii și a celor morți.

În ceea ce privește doctrina învierii, pot fi adăugate patru reflecții:

- Doctrina învierii finale exclude teoriile *reîncarnării*, conform cărora

sufletul uman, după moarte, migrează către un alt corp, în mod repetat dacă este necesar, până la purificarea definitivă. În acest sens, Conciliul Vatican II a vorbit despre „unicul curs al vieții noastre” ^[3], căci "oamenilor le este rânduit să moară o singură dată" (Evr 9, 27);

- O manifestare clară a credinței Bisericii în învierea propriului trup este venerarea moaștelor sfinților;

- Deși incinerarea cadavrului uman nu este ilicită, cu excepția cazului în care este aleasă din motive contrare credinței (CDC 1176), Biserica recomandă cu insistență păstrarea obiceiului pios de a îngropa cadavrele. Într-adevăr, „trupurile răposaților trebuie să fie tratate cu respect și dragoste, în credința și speranța învierii. Îngroparea celor morți este o faptă de milostenie trupească ; ea îi cinstește pe fiii lui

Dumnezeu, temple ale Duhului Sfânt” (*Catehismul*, 2300);

- Învierea morților coincide cu ceea ce Sfânta Scriptură numește venirea „cerurilor noi și a pământului nou” (*Catehismul*, 1042; 2 Pet 3, 13; Ap 21, 1). Nu numai că omul va ajunge la glorie, dar întregul cosmos, în care omul trăiește și acționează, va fi transformat. „Biserica la care am fost cu toții chemați în Cristos Isus și în care, prin harul lui Dumnezeu, ajungem la sfințenie”, citim în *Lumen Gentium* (nr. 48), „nu va fi adusă la deplina ei desăvârșire decât atunci când «va veni vremea restaurării tuturor lucrurilor» (Fap 3, 21) și când, împreună cu neamul omenesc, întregul univers, care este intim unit cu omul și prin el își atinge desăvârșirea, va fi perfect reînnoit”. Va exista cu siguranță o continuitate între această lume și lumea nouă, dar va exista și o discontinuitate importantă. Așteptarea instaurării

definitive a Împărăției lui Cristos nu trebuie să slăbească, ci mai degrabă, prin virtutea teologică a speranței, să însuflețească angajamentul de a lupta pentru progresul pământesc (cf. *Catehismul*, 1049).

2. Sensul creștin al morții

Enigma morții omului nu poate fi înțeleasă decât în lumina învierii lui Cristos. De fapt, moartea, pierderea vieții umane, apare ca fiind cel mai mare rău în ordinea naturală, tocmai pentru că este ceva definitiv, care va fi complet depășit doar atunci când Dumnezeu în Cristos îi va învia pe bărbați și femei din morți.

Pe de o parte, *moartea este naturală*, în sensul că sufletul se poate separa de trup. Din acest punct de vedere, moartea marchează sfârșitul pelerinajului pământesc. După moarte, omul nu mai poate să merite răsplată sau pedeapsă. „Alegerea

vieții de către om devine definitivă odată cu moartea” ^[4]. El nu va mai avea posibilitatea de a se pocăi. Imediat după moarte va merge în Rai, în iad sau în purgatoriu. Pentru aceasta, există ceea ce Biserica a numit *judicata particulară* (cf. *Catehismul*, 1021-1022). Faptul că moartea constituie termenul perioadei de probațiune îl ajută pe om să-și îndrepte viața, să-și folosească bine timpul și celelalte talente, să acționeze în mod corect, să se pună în slujba celorlalți.

Pe de altă parte, Scriptura ne învață că moartea a intrat în lume din cauza păcatului original (cf. Gen 3, 17-19; Înț 1, 13-14; 2, 23-24; Rom 5, 12; 6, 23; In 1, 15; *Catehismul*, 1007). În acest sens, ea trebuie privită ca o pedeapsă pentru păcat: omul care a vrut să trăiască separat de Dumnezeu trebuie să accepte neplăcerile rupturii cu societatea și cu el însuși ca consecință a înstrăinării sale. Cu

toate acestea, Cristos „și-a asumat moartea într-un act de supunere totală și liberă față de voința Tatălui său” (*Catehismul*, 1009). Prin ascultarea sa a învins moartea și a obținut învierea pentru omenire. Pentru cei care trăiesc în Cristos prin Botez, moartea este încă dureroasă și respingătoare, dar nu mai este o amintire vie a păcatului, ci o ocazie prețioasă de a putea răscumpăra împreună cu Cristos prin mortificare și dăruire față de ceilalți. „Dacă murim împreună cu Cristos, vom trăi și noi împreună cu El” (2 Tim 1, 11). Din acest motiv, „datorită lui Cristos, moartea creștină are un sens pozitiv” (*Catehismul*, 1010).

3. Viața veșnică în comuniune intimă cu Dumnezeu

Creând și răscumpărând omul, Dumnezeu l-a menit pentru comuniunea veșnică cu El însuși, pentru ceea ce Sfântul Ioan numește

„viața veșnică” sau ceea ce se numește de obicei „Raiul”. Astfel, Isus comunică promisiunea Tatălui către ai săi: «Bine, servitor bun și credincios! Peste puțin ai fost credincios, peste multe te voi pune: intră în bucuria stăpânului tău!» (Mt 25, 21). Viața veșnică nu seamănă cu „nu este o continuă trecere a zilelor din calendar, ci ceva ca momentul plin de satisfacție, în care totalitatea ne îmbrățișează și noi îmbrățișăm totalitatea. Ar fi momentul scufundării în oceanul iubirii infinite, în care timpul – acel înainte și acel după – nu mai există. Putem doar să încercăm să ne gândim că acest moment este viața în sens deplin, o scufundare mereu nouă în vastitatea ființei, în timp ce suntem pur și simplu copleșiți de bucurie” ^[5].

Viața veșnică este ceea ce dă sens vieții umane, angajamentului etic, dăruirii generoase, slujirii cu sacrificiu de sine, efortului de a

comunica doctrina și iubirea lui Cristos tuturor sufletelor. Speranța creștină în cer nu este individualistă, ci se referă la toată lumea ^[6]. Pe baza acestei promisiuni, creștinul poate fi ferm convins că „merită,, să trăiască viața creștină pe deplin. „Cerul este scopul ultim și realizarea aspirațiilor celor mai profunde ale omului, starea de fericire supremă și definitivă” (*Catehismul*, 1024); așa se exprimă sfântul Augustin în *Confesiuni*: „Tu ne-ai făcut pentru tine, Doamne, și inima noastră este neliniștită până când se odihnește în tine” ^[7]. Viața veșnică, de fapt, este principalul obiect al speranței creștine.

„Cei care mor în harul și prietenia lui Dumnezeu și care sunt complet purificați trăiesc pentru totdeauna cu Cristos. Ei sunt pentru totdeauna asemănători lui Dumnezeu, pentru că îl văd «așa cum este» (1 In 3, 2), față în față (1 Cor 13, 12)”

(*Catehismul*, 1023). Teologia a numit această stare „viziune beatifică”.

Dumnezeu, „din cauza transcendenței sale, nu poate fi văzut așa cum este decât atunci când își deschide misterul El însuși contemplării nemijlocite din partea omului și când îi dăruiește acestuia capacitatea de a-l contempla” (*Catehismul*, 1028). Cerul este expresia supremă a harului divin.

Pe de altă parte, cerul nu constă într-o contemplare pură, abstractă și nemișcată a Treimii. În Dumnezeu, omul va putea să contemple toate lucrurile care se referă în vreun fel la viața sa, bucurându-se de ele, și mai ales va putea să-i iubească pe cei pe care i-a iubit în lume cu o iubire pură și perpetuă. „Nu uitați niciodată: după moarte, veți fi primiți de Iubire. Iar în iubirea lui Dumnezeu veți găsi și toate iubirile curate pe care le-ați avut pe pământ” ^[8]. Bucuria cerului atinge apogeul cu învierea morților.

Potrivit Sfântului Augustin, viața veșnică constă în odihna veșnică și într-o activitate încântătoare și supremă ^[9] .

Faptul că Raiul durează veșnic nu înseamnă că în el omul încetează să mai fie liber. În Rai, omul nu păcătuiește, nu poate păcătui, pentru că, văzându-L pe Dumnezeu față în față, văzându-L și ca sursă vie a tuturor bunătăților create, în realitate *nu vrea* să păcătuiască. În mod liber și firesc, omul mântuit va rămâne în comuniune cu Dumnezeu pentru totdeauna. Prin aceasta, libertatea sa a ajuns la deplina sa realizare.

Viața veșnică este rodul definitiv al darului lui Dumnezeu pentru om. De aceea, are ceva infinit în ea. Cu toate acestea, harul divin nu elimină natura umană, nici în ființa sa, nici în facultățile sale, nici în personalitatea sa, nici în ceea ce a

meritat în timpul vieții. Iată de ce există distincție și diversitate între cei care se bucură de vederea lui Dumnezeu, nu în ceea ce privește obiectul, care este Dumnezeu însuși, contemplat fără intermediari, ci în ceea ce privește calitatea subiectului: „cel care are mai multă caritate participă mai mult la lumina slavei, și mai desăvârșit îl va vedea pe Dumnezeu și va fi fericit” ^[10].

4. Iadul ca respingere definitivă de Dumnezeu

Sfânta Scriptură ne învață în mod repetat că oamenii care nu se pocăiesc de păcatele lor grave vor pierde răsplata veșnică a comuniunii cu Dumnezeu, suferind în schimb o osândă perpetuă. „A muri în păcat de moarte fără a se fi căit și fără a primi iubirea îndurătoare a lui Dumnezeu înseamnă a rămâne despărțit de El pentru totdeauna prin propria alegere liberă. Și această stare de

autoexcludere definitivă de la comuniunea cu Dumnezeu și cu sfinții săi este desemnată de cuvântul «iad»” (*Catehismul*, 1033). Nu că Dumnezeu predestinează pe cineva la damnare perpetuă, ci omul este cel care, căutându-și scopul final în afara lui Dumnezeu și a voinței sale, își construiește o lume izolată în care lumina și iubirea lui Dumnezeu nu pot pătrunde. Iadul este un mister, misterul iubirii refuzate; este un semn al puterii distructive a libertății umane atunci când se îndepărtează de Dumnezeu ^[11].

În ceea ce privește iadul, este tradițional să se facă distincția între „pedeapsa privării”, cea mai fundamentală și mai dureroasă, care constă în despărțirea perpetuă de Dumnezeu, întotdeauna dorită de inima omului, și „pedeapsa simțurilor”, la care Evangheliile fac frecvent aluzie prin imaginea focului veșnic.

Doctrina iadului în Noul Testament este prezentată ca o chemare la responsabilitate în folosirea darurilor și talentelor primite, și la convertire. Existența sa îi dă omului o idee despre gravitatea păcatului de moarte și despre necesitatea de a-l evita prin toate mijloacele, în primul rând, desigur, prin rugăciune încrezătoare și smerită. Posibilitatea damnării le reamintește creștinilor necesitatea de a trăi din plin o viață de apostolat.

Fără îndoială, existența iadului este un mister: misterul dreptății lui Dumnezeu pentru cei care se închid în fața iertării sale milostive. Unii autori s-au gândit la posibilitatea anihilării păcătosului care moare impenitent. Această teorie este dificil de o împăcat cu faptul că Dumnezeu, din iubire, a dat existența – spirituală și nemuritoare – fiecărui om ^[12] ____.

5. Purificarea necesară pentru întâlnirea cu Dumnezeu

„Cei care mor în harul și prietenia lui Dumnezeu, dar imperfect purificați, deși sunt siguri de mântuirea veșnică, suferă după moarte o purificare ca să dobândească sfințenia necesară pentru a intra în bucuria cerului” (*Catehismul*, 1031). Este posibil să ne gândim că mulți oameni, chiar dacă nu au trăit o viață sfântă pe pământ, nu s-au închis definitiv în păcat. Posibilitatea de a fi curățat de impuritățile și imperfecțiunile unei vieți, mai mult sau mai puțin pătate, după moarte este prezentată atunci ca o nouă milostivire a lui Dumnezeu, ca o ocazie de a se pregăti pentru a intra în comuniune intimă cu sfințenia Lui. „Purgatoriul este o milă a lui Dumnezeu, pentru a purifica

defectele celor care doresc să se identifice cu El” ^[13].

Vechiul Testament vorbește despre purificarea după viața pământească (cf. 2 Mac 12, 40-45). Sfântul Paul în prima scrisoare către Corinteni (1 Cor 3, 10-15) prezintă purificarea creștină, în această viață și în viitor, prin imaginea focului; foc care, într-un fel, emană de la Isus Cristos, Mântuitorul, Judecător și temelie a vieții creștine ^[14]. Deși doctrina purgatoriului nu a fost definită în mod oficial până în Evul Mediu ^[15], practica foarte veche și unanimă de a oferi sufragii pentru cei morți, în special prin intermediul Sfântului Sacrificiu Euharistic, este un indiciu clar al credinței Bisericii în purificarea de după viața pământească. Într-adevăr, nu ar avea rost să ne rugăm pentru cei morți dacă aceștia ar fi fie mântuiți în Rai, fie condamnați în iad. Protestanții, în cea mai mare parte, neagă existența

Purgatoriului, deoarece li se pare că arată o încredere excesivă în puterea faptelor omenești și în capacitatea Bisericii de a mijloci pentru cei care au părăsit această lume.

Mai mult decât un *loc*, purgatoriul ar trebui considerat ca o *stare* de îndepărtare temporară și dureroasă de Dumnezeu, în care păcatele veniale sunt iertate, înclinația spre rău pe care păcatul o lasă în suflet este purificată, iar „pedeapsa temporală” datorată păcatului este depășită. Păcatul nu numai că Îl jignește pe Dumnezeu și îi face rău păcătosului însuși, dar, prin comuniunea sfinților, face rău Bisericii, lumii, omenirii. Rugăciunea Bisericii pentru cei morți restabilește într-un fel ordinea și dreptatea: în principal prin intermediul Sfintei Liturghii, al milosteniei, al indulgențelor și al operelor de penitență (cf. *Catehismul*, 1032).

Teologii învață că în purgatoriu se suferă mult, în funcție de situația fiecăruia. Cu toate acestea, este o durere cu sens, „o durere binecuvântată” ^[16]. Prin urmare, creștinii sunt invitați să caute purificarea păcatelor în viața prezentă prin pocăință, mortificare, reparație și viață sfântă.

6. Copii care mor fără Botez

Biserica îi încredințează milei lui Dumnezeu pe copiii care au murit fără să fie botezați. Există motive pentru a crede că Dumnezeu îi primește într-un fel, fie datorită marii afecțiuni pe care Isus a arătat-o pentru copii (cf. Mc 10,14), fie pentru că l-a trimis pe Fiul său cu dorința ca toți oamenii să fie mântuiți (cf. 1 Tim 2, 4). În același timp, încrederea în milostivirea divină nu este un motiv pentru a amâna administrarea Sacramentului Botezului copiilor nou-născuți (CDC 867), care conferă o

configurație particulară cu Cristos: „semnifică și înfăptuiește moartea față de păcat și intrarea în viața Preasfintei Treimi prin configurarea cu Misterul pascal” (*Catehismul*, 1239).

Paul O'Callaghan

Publicat inițial la 21 noiembrie 2012

Bibliografie de bază

Catehismul Bisericii Catolice, 988-1050.

Lecturi recomandate

Ioan Paul al II-lea, *Cateheze asupra Crezului IV: Credo en la vida eterna*, Palabra, Madrid 2000 (audiențe din 25 mai 1999 până în 4 august 1999).

Benedict al XVI-lea, Enciclica *Spe salvi*, 30 noiembrie 2007.

Sfântul Josemaría, Omilia „Speranța creștinului”, *Prietenii lui Dumnezeu*, nr. 205-221.

[1] Cf. Sfântul Toma, *Summa contra gentiles*, IV, 81.

[2] Cf. Sfântul Toma, *Summa Theologiae*, III. Supliment, qq. 78-86.

[3] Conciliul Vatican II, Const. *Lumen Gentium*, nr. 48.

[4] Benedict al XVI-lea, Enciclica *Spe Salvi*, 30 noiembrie 2007, nr. 45.

[5] *Ibidem*, nr. 12.

[6] Cfr. *Ibidem*, nr. 13-15, 28, 48.

[7] Sfântul Augustin, *Confesiunile*, nr. 1, 1, 1.

[8] Sfântul Josemaría, *Prietenii lui Dumnezeu*, nr. 221.

[9] Cf. Sfântul Augustin, *Epistulae*, 55, 9.

^[10] Sfântul Toma, *Summa Theologiae*, I, q. 12, a. 6, c.

^[11] „Cu moartea, alegerea de viață făcută de către om devine definitivă – această viața a lui se află în fața Judecătorului. Alegerea sa, care în decursul întregii vieți a luat formă, poate avea caracteristici diferite. Pot să existe persoane care au distrus total în ele însele dorința adevărului și disponibilitatea la iubire. Persoane în care totul a devenit minciună; persoane care au trăit pentru ură și au călcat în picioare în ele însele iubirea. Aceasta este o perspectivă teribilă, dar câteva figuri din însăși istoria noastră lasă să discernem în mod înspăimântător profiluri de acest gen. În asemenea indivizi nu ar mai fi nimic remediable și distrugerea binelui ar fi irevocabil: aceasta se arată cu cuvântul iad”. (Benedict al XVI-lea, Enciclica *Spe Salvi*, nr. 45).

^[12] *Ibidem*, 47.

^[13] Sfântul Josemaría, *Brazdă*, nr. 889.

^[14] De fapt, Benedict al XVI-lea în *Spe salvi* spune că „unii teologi recentî consideră că focul care arde și în același timp salvează este Cristos însuși, Judecătorul și Mântuitorul” (Benedict al XVI-lea, Enciclica *Spe salvi*, nr. 47).

^[15] Cf DS 856, 1304.

^[16] Benedict al XVI-lea, Enciclica *Spe salvi*, 47.